

TELOS DUURZAAMHEIDSBALANS

*Toepassing Telos duurzaamheidsbalans
in Hart van Brabant*

Belang van brede welvaart

Op meerdere plaatsen ontstaat behoefte om economie, mens en natuur gelijkwaardig in beeld te brengen en te versterken, waarbij de een niet ten koste van de ander gaat. Dit is versneld doordat het kabinet regio's uitnodigt een regiodeal te sluiten om de brede welvaart te versterken. Een vergelijkbare ontwikkeling is internationaal gaande met de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties.

In deze SMA willen we de brede welvaart versterken aan de hand van concrete doelen en monitoren op daaraan gekoppelde indicatoren. Er zijn drie methoden beschikbaar die brede welvaart kunnen meten, namelijk van CBS, van Universiteit Utrecht/Rabobank en van Telos. Telos is het aan Tilburg University gelieerde Brabants Centrum voor Duurzame Ontwikkeling.

Voor deze SMA willen we gebruik maken van de Telos-methode. Op de concrete doelen die we in deze SMA noemen, willen we als regio jaarlijks rapporteren aan elkaar en aan onze burgers en stakeholders. Telos volgt alle gemeenten op een veel groter aantal indicatoren, die met elkaar de voortgang op brede welvaart in beeld brengen. Met de indices van Telos kunnen we jaarlijks de voortgang van de gemeenten in onze regio rapporteren. In dit document vatten we de werkwijze van Telos samen. Wij baseren ons onder meer op het Telos-rapport Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2018.

De Telos duurzaamheidsbalans

Wat we in deze SMA 'duurzame ontwikkeling' en 'brede welvaart' noemen, sluit aan bij wat Telos aanduidt als 'overall duurzaamheid'. Voor het bepalen van deze overall duurzaamheid van een gemeente maakt Telos gebruik van het zogeheten drie kapitalenmodel. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen **ecologisch, sociaal-cultureel en economisch kapitaal**. Dit zijn de drie pijlers waar de essentie van duurzame ontwikkeling is gebaseerd. Hiermee wordt bedoeld dat er een evenwichtige groei is van de verschillende kapitalen. Zij zijn in balans. Zo dient er evenwicht te zijn tussen de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal), het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal) en de houdbaarheid van de economische productie en consumptie (het economisch kapitaal).

De methode

Om deze duurzame ontwikkeling te meten heeft Telos de methode van de duurzaamheidsbalans ontwikkeld. Deze balans kent drie 'kapitalen' die worden ontleend in voorraden, eisen, indicatoren en hun normen. Deze zijn als volgt gedefinieerd:

- *Kapitaal*: De drie essentiële delen, subsystemen van het totale maatschappelijk systeem, te weten: ecologie, sociaal-cultureel en economie.
- *Voorraad*: De essentiële elementen die samen de kwaliteit en kwantiteit van een kapitaal bepalen.
- *Eisen*: De lange termijn doelen die geformuleerd worden voor de ontwikkeling van een voorraad in het onderzochte gebied.
- *Indicatoren*: Graadmeters waarmee eisen kunnen worden geoperationaliseerd.
- *Normen*: Normatief vastgestelde maatstaven met behulp waarvan de score van indicatoren wordt beoordeeld.

Telos-scores in Hart van Brabant in 2018

Indicatoren kunnen betrekking hebben op objectieve grootheden (bijvoorbeeld het percentage groen in de wijk), of op jaarlijkse wijzingen van een bestand (bijvoorbeeld aantal opgeleide leerlingen) of op de perceptie door de bevolking van een aspect (bijvoorbeeld tevredenheid over de zorg). Voor iedere indicator wordt vervolgens een meetschaal opgesteld. Deze meetschaal bestaat uit normatief vastgestelde maatstaven die een nul- en een maximale waarde (streefwaarde) kennen. Voor elke indicator wordt in een percentage uitgedrukt waar een gemeente of regio zitten tussen laagste waarde en streefwaarde.

Het gemiddelde van de indicatoren binnen een voorraad bepaalt de score van de voorraad. Ook per kapitaal is een gemiddelde te berekenen. Het gemiddelde van een kapitaal dat één van de gemeenten in Nederland bereikt bedraagt minimaal 36 en maximaal 67. Deze getallen zijn dus geen afwijkingen van een gemiddelde: elke gemeente kan stijgen op indicatoren en daarmee op kapitalen. De totale duurzaamheid van Nederlandse gemeenten loopt uiteen van 40 tot 56 en Hart van Brabant staat daarin op gemiddeld 47. De index wordt jaarlijks opnieuw bepaald maar ook herijkt (de componenten worden soms aangepast).

In onderstaande tabel maken we zichtbaar (a) hoe de regio nu scoort op de Telos-indicatoren en (b) hoe deze score zich verhoudt tot de scores elders in het land. Economisch scoort de regio iets boven het gemiddelde, ecologisch en sociaal onder het gemiddelde.

KAPITAAL	HUIDIGE SCORE HUB 2018	LAAGSTE-HOOGSTE IN HUB 2018	GEMIDDELDE NL (EN LAAGSTE EN HOOGSTE) 2018
Sociaal	47	43 (Tilburg) - 57 (Hilvarenbeek)	51 (36 Lelystad - 67 Rozendaal)
Ecologisch	48	43 (Dongen) - 55 (Oisterwijk)	51 (34 Rotterdam - 65 Rozendaal)
Economisch	47	39 (Goirle) - Gilze en Rijen (49)	46 (32 Simpelveld- 62 Amsterdam)

Telos-ontwikkeling in Hart van Brabant over de jaren

De ontwikkeling van de score van de Telos duurzaamheidsbalans is weergegeven in onderstaande tabel. Hierin is te zien dat de score tussen 2014 en 2018 met drie punten is gestegen (van 44 naar 47). Hierbij stijgen het economisch kapitaal en het ecologisch kapitaal (beide 4 punten) net iets harder dan het sociaal kapitaal (3 punten). Qua gemeenten is de score van Heusden het meest gestegen, namelijk met 6,4 punten van 45,3 naar 51,7. Goirle is de minst snelle stijger met 0,8 punt.

DIMENSIE	SCORE HUB 2014	2015	2016	2017	2018
Sociaal	44	44	44	45	47
Ecologisch	44	45	47	47	48
Economisch	43	44	45	45	47
Totaal	44	44	45	46	47

De afgelopen vier jaar is Hart van Brabant op de totale duurzaamheidsscore drie punten gestegen. Tot 2023 is een groei van opnieuw vijf punten mogelijk, waardoor we boven het Nederlandse gemiddelde uit kunnen komen. Bij deze stijging kan Hart van Brabant ook één stap hoger terecht komen in op de Brede Welvaarts Index van UU/Raboresearch, die werkt met 5 klassen en waarbij de regio nu gemiddeld scoort. Deze index wordt niet berekend voor de regio Hart van Brabant maar wel voor de COROP-regio Midden-Brabant. Midden-Brabant staat in deze index van alle 40 regio's op plek 21.

Meer informatie over voorraden en indicatoren en de selectie voor deze SMA

De door Telos gekozen voorraden zijn de volgende:

SOCIAAL-CULTUREEL	ECOLOGIE	ECONOMIE
<ul style="list-style-type: none"> • Participatie (maatschappelijk, politiek, economie) • Kunst en cultuur • Gezondheid • Veiligheid • Woonomgeving • Onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Bodem • Water • Lucht • Hinder en calamiteiten • Natuur en landschap • Energie • Afval en grondstoffen 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeid • Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden • Concurrentievermogen • Kennis • Infrastructuur en bereikbaarheid

Deze voorraden zijn in kaart gebracht aan de hand van de daarop betrekking hebbende indicatoren. In onderstaande tabel zijn de indicatoren die Telos in 2018 meet, opgenomen. Ieder jaar wordt de set van indicatoren herijkt. Onderstaande weergave is de indeling van 2018.

Bij de voorbereiding van deze SMA hebben we besproken welke van de 'voorraden' vooral op regionaal niveau te beïnvloeden zijn, welke vooral op gemeentelijk niveau aangepakt kunnen worden en welke vooral landelijk te beïnvloeden zijn. In de onderstaande tabel hebben we onderstreept voor welke voorraden de regio het meest aan zet is. We hebben in de hoofdtekst die indicatoren opgenomen die het meest aansluiten bij de thema's van deze SMA en die de komende periode ook te monitoren zijn. We hebben daarmee niet alle onderdelen te pakken die invloed hebben op de Telos-score, maar vooral die indicatoren die naar onze mening de meeste betekenis hebben voor de regio.

VOORRAAD	INDICATOREN
SOCIAAL-CULTUREEL KAPITAAL	
Maatschappelijke participatie	Sociale cohesie, eenzaamheid, sociale contacten, actief in vereniging, mantelzorg geven, vrijwilligers, vertrouwen.
Politieke participatie	Opkomst landelijke verkiezingen, opkomst gemeenteraadsverkiezingen, politiek actief, politiek vertrouwen
Economische participatie	Langdurige werkloosheid, arme huishoudens, bijstand, vermogen huishoudens
Kunst en cultuur	Afstand podiumkunsten, afstand musea, culturele werkgelegenheid, beschermde stads en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, gemeentemonumenten
Gezondheid	Chronisch zieken, levensverwachting, beoordeling eigen gezondheid, medicijngebruik, afstand ziekenhuis, afstand huisarts, riskant gedrag, onvoldoende bewegen, verwarde personen
Veiligheid	Gewelddelicten, vermogensdelicten, vandalisme, kindermishandeling, onveiligheidsgevoel, jeugdcriminaliteit, verkeersonveiligheid
Woonomgeving	Tevredenheid woning, tevredenheid winkels, tevredenheid woonomgeving, leegstand woningen, nieuwbouw woningen, migratiesaldo, afstand dagelijkse voorzieningen
Onderwijs	Afstand tot basisschool, afstand tot voortgezet onderwijs, opleidingsniveau bevolking, jeugdwerkloosheid, voortijdig schoolverlaters, onvertraagd naar diploma, eindexamencijfer

Vervolg op pagina 4

ECOLOGISCH KAPITAAL

Bodem	Ecologische spoedlocaties, humane spoedlocaties, verspreiding spoedlocaties, stikstof depositie, verhard oppervlakte
Water	Kwaliteit waterflora, kwaliteit visstand, kwaliteit macrofauna, fysischchemische kwaliteit, prioritaire stoffen, overige stoffen, emissies fosfor, emissies stikstof
Lucht	Emissie fijnstof, emissie koolstofdioxide, emissie stikstofoxiden, emissie NMVOS, concentratie fijnstof, concentratie stikstofoxiden, concentratie ozon.
Hinder en calamiteiten	Geluidbelasting, lichtbelasting, overlast stank, stof of vuil, geluidhinder, hittestress, aardbevingen, wateroverlast, overstromingen, risico bedrijven
Natuur en landschap	Bos en natuurlijk terrein, afstand openbaar groen, afstand recreatief binnenwater, rode lijst soorten, soortenrijkdom
Energie	Gasverbruik huishoudens, elektriciteitsverbruik huishoudens, gasverbruik bedrijven, elektriciteitsverbruik bedrijven, zonnepanelen, windenergie, energielabel woningen
Afval en grondstoffen	Totaal huishoudelijk afval, huishoudelijk restafval, PMD, verpakkingsglas, oud papier en karton, GFT afval

ECONOMISCH KAPITAAL

Arbeid	Werkloosheid, werkgelegenheid, benutting arbeidspotentieel, arbeidsongeschiktheid, ontgroening en vergrijzing, werkloosheid
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Voorraad bedrijventerreinen, nettobruuto verhouding bedrijventerreinen, verouderd bedrijventerrein, leegstand winkelruimte, leegstand kantoorruimte, werklocaties
Concurrentievermogen	BRP per hoofd, aandeel starters, opheffingen, investeringen bedrijven, aandeel tops-actoren, snelgroeiende bedrijven
Infrastructuur en bereikbaarheid	Ontsluiting treinstations, ontsluiting hoofdwegen, afstand bushalte, laadpalen, schone voertuigen
Kennis	Aandeel hoogopgeleiden, capaciteit WO/HBO, aandeel kenniswerkers, creatieve industrie, high en mediumtech werkgelegenheid